

*Терзі Олена Олександрівна,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри філософії та біоетики
Одеського національного медичного університету
terzi.elena@ukr.net*

ВИЗНАЧЕННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ ТА КОМПЕТЕНЦІЇ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В ЗАКОНОДАВЧИХ АКТАХ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Розглянуто наукові підходи до визначення понять «повноваження» та «компетенція». Здійснено дослідження низки законів України у сфері охорони здоров'я на предмет визначення повноважень та компетенції органів державної влади у медичному законодавстві. Проаналізовано обсяг повноважень Кабінету Міністрів України, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я, місцевих органів виконавчої влади та органів самоврядування.

Ключові слова: медичне законодавство, повноваження, компетенція, місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування.

Terzi O.O. DETERMINATION OF AUTHORITIES AND COMPETENCE IN LEGISLATIVE ACTS IN THE FIELD OF HEALTH PROTECTION

Doctrinal approaches to the definition of the concepts of "authority" and "competence" are considered. A number of laws of Ukraine in the field of health care have been carried out to determine the powers and competencies in medical law. The powers of the Cabinet of Ministers of Ukraine, the central executive body, which ensures the formation of state policy in the field of health care, local bodies of executive power and self-government bodies are analyzed.

Key words: medical law, powers, competence, local executive bodies, bodies of local self-government.

Постановка проблеми. Законодавче визначення повноважень органів державної влади та місцевого самоврядування у сфері охорони здоров'я сприяє імперативності виконання ними відповідних правових норм та вимог, успішної реалізації державної політики, покращенню стану здоров'я населення та тривалості їх життя. Водночас аналіз медичного законодавства свідчить про відсутність повного визначення кола повноважень як центральних органів виконавчої влади, так і органів місцевої адміністрації та органів місцевого самоврядування, їх взаємодії. Такі прорахунки законів України у сфері охорони здоров'я зумовлюють недостатньо ефективну практичну діяльність вказаних органів, посилення бюрократизму та формалізму в їх роботі, дублювання розроблення та виконання заходів, ускладнення міжвідомчої взаємодії, здійснення дієвого контролю та нагляду.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Окремі аспекти аналізованої проблематики досліджують В.Авер'янов, М.Андрійов, Г.Атаманчук, І.Бачило, Н.Васюк, Р.Майданик, І.Сенюта, А.Ткаченко, О.Почанська та інші науковці. Однак, якщо визначення понять «повноваження» та «компетенція», хоча і суперечливо, але розглядаються в юридичній літературі досить активно, то проблематику визначення повноважень та компетенції органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у медичному законодавстві фахівці досліджують ще не достатньо повно.

Формулювання цілей статті. Метою вказаної статті є дослідження обсягу повноважень та компетенції органів державної влади та органів місцевого самоврядування у медичному законодавстві, висловлення пропозиції щодо усунення наявних законодавчих недоліків.

Виклад основного матеріалу. Медичне законодавство складає сукупність законів України у сфері охорони здоров'я, якими здійснюється правове регулювання суспільних відносин у медичній сфері. І.Сенюта за предметом правового регулювання їх класифікує таким чином: 1) надання медичної допомоги; 2) правовий статус пацієнтів; 3) правовий статус медичних і фармацевтичних працівників; 4) фінансування охорони здоров'я; 5) оздоровчо-профілактична діяльність; 6) забезпечення безпечних умов життєдіяльності; 7) організація та управління охорони здоров'я; 8) біоетика [1, с.62-86]. Аналогічну думку висловлює також Р.Майданик, який водночас зазначає, що системних законів про організацію та управління охороною здоров'я в Україні немає [2, с.67].

Погоджуючись з таким поглядом, відмітимо, що аналіз низки законів в зазначеній сфері свідчить про встановлення ними окремих складників управлінського процесу, а саме: визначення кола суб'єктів управління у сфері охорони здоров'я та їх ієрархічної підпорядкованості, встановлення їх компетенції та повноважень, взаємозв'язку між державними органами у цій сфері, імперативне регулювання таких важливих напрямів управлінських процесів, як ліцензування, контроль, відповідальність.

Розглянемо стан визначення в законодавчих актах у сфері охорони здоров'я компетенції і повноважень

органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Вказані поняття достатньо активно розглядаються в юридичній літературі на предмет їх визначення та співвідношення. Не зупиняючись докладно на розгляді цих питань, це не є предметом нашого дослідження, вкажемо, що одними науковцями компетенція та повноваження органів управління визначаються як фактично аналогічні поняття, іншими розмежовуються. В.Авер'янов, С.Алексєєв, Г.Атаманчук, І.Бачило, Ю.Битяк, Б.Лазарєв, О.Скакун, В.Погорілко, А.Ткаченко, К.Шеремет та інші висловлюють та наводять різні дефініції. До вузького розуміння компетенції віднесемо її вираження через повноваження, до широкого – визначення компетенції як сукупності предметів відання, завдань, повноважень, прав та обов'язків, відповідальності органу влади.

Більшість авторів компетенцію визначає як певний обсяг державної діяльності, покладений на конкретний орган, або коло питань, передбачених законодавством, іншими нормативно-правовими актами, які він має право вирішувати в процесі практичної діяльності.

Співвідношення компетенції та повноважень органів управління визначається найчастіше так: компетенція є колом повноважень організації, установи, закладу; компетенція є сукупністю юридично встановлених повноважень (прав та обов'язків) конкретного суб'єкта, що відображає його місце у системі зв'язків з іншими суб'єктами адміністративних правовідносин [3].

Отже, основним складником компетенції є повноваження, його обсяг залежить від декількох обставин: місця, яке займає орган влади в ієрархічній системі державного управління, організаційно-правового виду такого органу, взаємовідносин з іншими органами. Визначають такі способи набуття повноважень: встановлення компетенції: нормативне закріплення предметів відання, прав і обов'язків; централізація – здійснення функцій лише центральними органами; децентралізація – передача частини функцій нижчим і місцевим органам; деконцентрація – розподіл функцій управління за горизонталлю і вертикаллю, включаючи функціональні аспекти; делегування – узгоджене взаємне передавання повноважень органам різного рівня; субсидіарність – взаємодоповнювальна діяльність різних ланок влади й управління [4, с.3].

У Великому юридичному словнику поняття компетенція визначається, як сукупність юридично встановлених повноважень, прав і обов'язків конкретного державного органа (органу місцевого самоврядування) або посадової особи, яка визначає його місце в системі державних органів (органів місцевого самоврядування) [5, с.293]. У чинному законодавстві чіткого визначення цих понять не міститься, але є нагальною потребою.

Аналіз низки законів України у сфері охорони здоров'я, показує, що компетенція та повноваження органів управління визначаються досить неоднозначно щодо охоплення тих питань, які вони повинні вирішувати в тій чи іншій сфері. Визначення повноважень органів державної влади здійснюється у статтях, в яких встановлюється державне управління або його система в конкретній сфері охорони здоров'я. Також відмітимо, що в більшості у таких статтях водночас встановлюються і повноваження органів місцевого самоврядування. А.Ткаченко слушно зазначає, що підходи до визначення компетенції цих органів повинні бути єдиними, адже органи місцевого самоврядування, реалізуючи делеговані повноваження, виконують ряд функцій держави на певній території [6, с.192].

Розглянемо законодавче визначення повноважень державних органів у сфері охорони здоров'я.

Насамперед зазначимо, що лише у деяких із законодавчих актів у сфері охорони здоров'я конкретно визначаються державні органи влади та їх повноваження. Так, Закон України (ЗУ) «Про протидію захворюванню на туберкульоз» від 05.07.2001 р. № 2586-III, встановлює у сфері протидії захворюванню на туберкульоз повноваження Кабінету Міністрів України (КМУ), Міністерства охорони здоров'я України (МОЗ України), повноваження Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування. Найбільш повно визначені повноваження МОЗ України, яким повинно забезпечуватися формування та реалізація державної політики у вказаній сфері, а саме: узагальнення практики застосування законодавства та розробка пропозицій щодо його удосконалення; забезпечення відповідного нормативно-правового регулювання; аналіз та прогнозування епідемічної ситуації в Україні, функціонування системи епідеміологічного моніторингу захворювання на туберкульоз; державні закупівлі медичного обладнання, медичних імунобіологічних препаратів; забезпечення державного замовлення на підготовку фахівців у сфері профілактики, діагностики та лікування туберкульозу; визначення переліку протитуберкульозних закладів; широке інформування населення з питань запобігання та поширенню туберкульозу (ст. 6 Закону).

До повноважень місцевих органів влади віднесено: забезпечення реалізації відповідної державної політики, організація розроблення і виконання регіональних і місцевих програм, розроблення і виконання державних програм; відповідно до закону здійснення протитуберкульозних заходів та контроль за їх виконанням юридичними та фізичними особами; інформування населення про епідемічну ситуацію проти такого захворювання; організація забезпечення кадровими, фінансовими та матеріально-технічними ресурсами комунальні протитуберкульозні заклади (ст. 7 Закону). На органи місцевого самоврядування покладаються повноваження з питань затвердження місцевих програм протидії захворювання на туберкульоз, здійснення їх матеріально-технічного і фінансового забезпечення та контролю за виконанням; забезпечення виконання передбачених законом заходів соціального захисту хворих на туберкульоз та ін. (ст. 8 Закону) [7].

Тобто повноваження місцевих органів влади та органів місцевого самоврядування визначені надзвичайно узагальнено та стисло, що передбачає їх конкретизацію на рівні органів місцевої влади. Вважаємо, що з одного боку, не доречно у спеціальному законі у сфері охорони здоров'я надмірно визначати повноваження місцевих органів влади та органів місцевого самоврядування, водночас, у разі відсутності доцільного визначення таких повноважень, можливий вихід змісту підзаконних актів цих органів за межі законодавчого регулювання.

Аналіз ЗУ «Про захист населення від інфекційних хвороб» від 06.04.2000 р. № 1645-III дозволяє зробити аналогічний висновок. У ньому вказано на повноваження КМУ, повноваження Ради міністрів Автономної Республіки Крим, центральних органів виконавчої влади, місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування. Відмітимо, що ним встановлені повноваження водночас центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я, щодо захисту населення від інфекційних хвороб (по 8 пунктам) та центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення, щодо захисту населення від інфекційних хвороб (по 13 пунктам) [8].

Менш конкретизовано наводяться повноваження органів державної влади та органів місцевого самоврядування в ЗУ «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 р. (ст.14-15), однак позитивним аспектом є зазначення серед інших органів виконавчої влади, які здійснюють реалізацію державної політики охорону здоров'я, окрім МОЗ України, інших міністерств та центральних органів виконавчої влади, які в межах своєї компетенції розробляють програми і прогнози у сфері охорони здоров'я, визначають єдині науково обґрунтовані державні стандарти, критерії та вимоги, що мають сприяти охороні здоров'я населення, формують і розміщують державні замовлення з метою матеріально-технічного забезпечення сфери, здійснюють державний контроль і нагляд та іншу виконавчо-розпорядчу діяльність у сфері охорони здоров'я [9].

У деяких законах медичного законодавства повноваження органів виконавчої влади та місцевого самоврядування прямо не наводяться, але визначаються державна політика, державне управління, державні гарантії, обов'язки органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, заклади та установи, що здійснюють діяльність у тій чи іншій медичній галузі.

Так, у ЗУ «Про лікарські засоби» від 04.04.1996 р. № 123/96-ВР вказано, що державна політика у сфері створення, виробництва, контролю якості та реалізації лікарських засобів спрямовується на підтримку наукових досліджень, створення та впровадження нових технологій, розвиток виробництва вискоелективних та безпечних лікарських засобів, забезпечення потреб населення ліками належної якості та в необхідному асортименті, їх доступність, здійснення таких загальнодержавних програм, встановлення пільг і гарантії окремим групам населення та категоріям громадян щодо забезпечення їх лікарськими засобами (ст.3 Закону).

Органами державної влади, які здійснюють державне управління у сфері створення, виробництва, контролю якості та реалізації лікарських засобів визначено Верховну Раду України (визначає державну політику, здійснює законодавче регулювання, контроль за якістю та реалізацією лікарських засобів); КМУ (проводить відповідну державну політику, організує розробку та здійснення таких загальнодержавних та інших програм, забезпечує контроль за виконанням законодавства про лікарські засоби); центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері контролю якості та безпеки лікарських засобів (ст.4 Закону) [10].

Про реалізацію державної політики та державне управління системою реабілітації осіб з інвалідністю вказується у відповідному Законі України. Звернемо увагу, що у ньому визначається окремо компетенція та повноваження центральних органів виконавчої влади: державне управління системою реабілітації осіб з інвалідністю у межах своєї компетенції здійснюють центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування державної політики у сферах трудових відносин, соціального захисту населення, охорони здоров'я, освіти, культури, фізичної культури і спорту, будівництва та архітектури; інші центральні органи виконавчої влади у межах своїх повноважень займаються формуванням і (чи) реалізацією державної політики у сфері соціального захисту населення та/або здійснюють заходи з реабілітації осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю. Центральні органи виконавчої влади в межах своїх повноважень координують діяльність місцевих органів виконавчої влади у здійсненні реабілітаційних заходів, організують розробку та виконання цільових державних програм, запроваджують правові, економічні та організаційні механізми, що стимулюють ефективну діяльність реабілітаційних установ і забезпечують розвиток їх мережі, сприяють міжнародному співробітництву(ст. 6 Закону) [11].

Найбільш повно державні гарантії визначаються у ЗУ «Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ» від 12.12.1991 р. № 1972-ХІІ. Це: інформаційно-роз'яснювальна робота з населенням; пропаганда здорового способу життя; постійний моніторинг епідемічної ситуації та контроль за здійсненням заходів із запобігання захворюванню на ВІЛ-інфекцію; доступність та належність якості тестування з метою виявлення ВІЛ-інфекції; соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ, членів їхніх сімей, медичних, соціальних та інших працівників, зайнятих у сфері запобігання захворюванню на ВІЛ-інфекцію; державний контроль та нагляд за забезпеченням безпеки лікувально-

діагностичного процесу; участь організацій різних форм власності, у тому числі громадських, благодійних, релігійних організацій та профспілок, в інформаційній роботі щодо протидії поширенню ВІЛ-інфекції тощо (ст.4) [12].

У ЗУ «Про психіатричну допомогу» від 22.02.2000 р. N 1489-III вказується на такі державні гарантії особам, які страждають на психічні розлади, як фінансове забезпечення, безоплатне надання медичної та грошової допомоги, надання соціальних послуг, захист їх прав, свобод і законних інтересів, здійснення всіх видів експертиз психічного стану особи, вирішення в установленому законом порядку питань опіки та піклування тощо (ст. 5) [13].

ЗУ «Про донорство крові та її компонентів» від 23.06.1995 р. N 239/95-ВР визначаються обов'язки органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, а також, що є позитивним аспектом, обов'язки керівників підприємств, установ, організацій, командирів (начальників) військових частин та участь громадськості в організації та пропаганді донорства крові та її компонентів серед населення (ст. 5-7) [14].

У ЗУ «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людині» від 16.07.1999 р. N 1007-XIV повноваження центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я, зазначено, як організаційно-методичне керівництво, забезпечення взаємодії закладів та установ, що здійснюють діяльність, пов'язану з трансплантацією, їх інформаційне забезпечення і контроль. Та вказано, що діяльність у вказаній сфері здійснюють державні та комунальні заклади охорони здоров'я, державні наукові установи, це: взяття гомотрансплантатів у живих донорів; взяття анатомічних матеріалів у померлих донорів; зберігання і перевезення анатомічних матеріалів людини; виготовлення біоімплантатів (ст.8-9) [15].

У фаховій літературі зауважується на такий недолік щодо визначення повноважень в аналізованій сфері: на законодавчому рівні фактично не встановлюється чітке та детальне розмежування повноважень місцевої адміністрації та органів самоврядування, що призводить до можливості їх дублювання, неналежного виконання повноважень і безвідповідальності керівників відповідних органів [16].

Аналіз визначення законодавчих повноважень органів виконавчої влади та управління, а також органів місцевого самоврядування у сфері охорони здоров'я свідчить про: 1) недостатньо повне визначення кола повноважень державних органів влади; 2) найменше встановлення повноважень місцевої адміністрації та органів місцевого самоврядування; 3) фактичну відсутність зазначення на повноваження посадовців та керівників органів управління; 4) майже не зазначення повноважень інших центральних органів влади (окрім МОЗ України), які забезпечують реалізацію державної політики у сфері охорони здоров'я.

Висновок. Повноваження органів державної влади та місцевого самоврядування, їх посадовців та керівників у тому чи іншому обсязі визначені у медичному законодавстві. Фактично однозначно визначаються повноваження КМУ, за загальним правилом це проведення відповідної державної політики, організація розробки та здійснення загальнодержавних та інших програм, забезпечення контролю за виконанням медичного законодавства. Більш повно встановлені повноваження центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я. Менше уваги законодавець приділяє визначенню в аналізованій сфері повноважень органів місцевої влади та органів місцевого самоврядування, їх розмежуванню. З метою удосконалення управлінського процесу в медичній галузі висловлюємо пропозицію щодо більш однозначного, чіткого та повного визначення повноважень вказаних органів.

Список використаних джерел:

1. Сенюта І.Я. Медичне право: право людини на охорону здоров'я : монографія. Львів, 2007. 224 с.
2. Майданик Р. Законодавство України в сфері охорони здоров'я: система і систематизація. *Медичне право*. 2013. № 2. С. 63-74.
3. Почанська О.С. Компетенція як ключовий елемент адміністративно-правового статусу суб'єктів забезпечення прав громадян, засуджених до позбавлення волі в Україні. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2017. № 4 (79). С.250-256.
4. Андріїв М. Поняття та структура компетенції органів публічної влади. *Теорія та практика державного управління*. 2017. 2(57). С. 1 – 8.
5. Большой юридический словарь / Под редакцией А.Я.Сухарева, В.Д.Зорькина, В.Е.Крутских. Москва: ИНФРА-М, 1999. 790 с.
6. Ткаченко А. Поняття компетенції державного органу. *Часопис Київського університету права*. 2009. № 4. С. 192-197.
7. Про протидію захворюванню на туберкульоз: Закон України від 05.07.2001 № 2586-III URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2586-14>
8. Про захист населення від інфекційних хвороб: Закон України від 06.04.2000 р. N 1645-III URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14>
9. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>

10. Про лікарські засоби: Закон України від 04.04.1996 р. № 123/96-ВР URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/123/96-%D0%B2%D1%80>
11. Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 08.10.2005 р. N 2961-IV URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15>
12. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення: Закон України від 12.02.1994 р. N 1972-XII URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12>
13. Про психіатричну допомогу: Закон України від 22.02.2000 р. N 1489-III URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14>
14. Про донорство крові та її компонентів: Закон України 23.06.1995 № 239/95-ВР URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/239/95-%D0%B2%D1%80>
15. Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людині: Закон України від 16.07.1999 р. N 1007-XIV URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1007-14>
16. Васюк Н. Розвиток повноважень органів державної влади у сфері охорони громадського здоров'я. *Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України*. 2010. Вип. 1. С. 253-261.

REFERENCES

1. Seniuta I.Ia. (2007). *Medychnе pravo: pravo liudyny na okhoronu zdorovia [Medical Law: Human Right to Health]*. Lviv [in Ukrainian].
2. Maidanyk R. (2013). Zakonodavstvo Ukrainy v sferi okhorony zdorovia: systema i systematyzatsiia [Legislation of Ukraine in the sphere of health care: system and systematization]. *Medychnе pravo – Medical law, 2, 63-72* [in Ukrainian].
3. Pochanska O.S. (2017). Kompetentsiia yak kliuchovyi element administratyvno-pravovoho statusu subiektiv zabezpechennia prav hromadian, zasudzhennykh do pozbavlennia voli v Ukraini [Competence as a key element of the administrative and legal status of the subjects of ensuring the rights of citizens sentenced to imprisonment in Ukraine]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu vnutrishnikh sprav – Bulletin of Kharkiv National University of Internal Affairs, 4 (79), 250-256* [in Ukrainian].
4. Andriiv M. (2017). Poniattia ta struktura kompetentsii orhaniv publichnoi vlady [The concept and structure of the competence of public authorities]. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia – Theory and practice of public administration, 2(57), 1-8*. [in Ukrainian].
5. Sukharev A. IA., Zorkin V. D., Krutskikh V. E. (Eds.). (1999). *Bolshoi iuridicheskii slovar [Great legal dictionary]*. Moskva INFRA-M [in Russian].
6. Tkachenko A. (2009). Poniattia kompetentsii derzhavnoho orhanu [The concept of the competence of the state body]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava – Journal of the Kyiv University of Law, 4, 192-197*[in Ukrainian].
7. Pro protydiuu zakhvoriuvanni na tuberkuloz: Zakon Ukrainy vid 05.07.2001 № 2586-III [On counteraction to tuberculosis: Law of Ukraine dated 05.07.2001 No. 2586-III]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2586-14> [in Ukrainian].
8. Pro zakhyst naseleння vid infektsiinykh khvorob: Zakon Ukrainy vid 06.04.2000 r. N 1645-III [On protection of the population against infectious diseases: Law of Ukraine dated 06.04.2000 N 1645-III]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14> [in Ukrainian].
9. Osnovy zakonodavstva Ukrainy pro okhoronu zdorovia: Zakon Ukrainy vid 19.11.1992 r. [Fundamentals of Ukrainian Health Care Legislation: Law of Ukraine of 19.11.1992]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12> [in Ukrainian].
10. Pro likarski zasoby: Zakon Ukrainy vid 04.04.1996 r. № 123/96-VR [On Medicines: Law of Ukraine dated 04.04.1996 No. 123/96-VR]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/123/96-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].
11. Pro reabilitatsiiu osib z invalidnistiu v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 08.10.2005 r. N 2961-IV [On Rehabilitation of Persons with Disabilities in Ukraine: Law of Ukraine dated 08.10.2005 N 2961-IV]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15> [in Ukrainian].
12. Pro zabezpechennia sanitarного та епідемічного благополуччя населення: Zakon Ukrainy vid 12.02.1994 r. N 1972-XII [On ensuring sanitary and epidemiological well-being of the population: Law of Ukraine of 12.02.1994 N 1972-XII]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12> [in Ukrainian]
13. Pro psykhiatrychnu dopomohu: Zakon Ukrainy vid 22.02.2000 r. N 1489-III [On Psychiatric Assistance: Law of Ukraine dated 22.02.2000 N 1489-III]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14> [in Ukrainian].
14. Pro donorstvo krovі ta yii komponentiv: Zakon Ukrainy 23.06.1995 № 239/95-VR [About donation of blood and its components: Law of Ukraine dated 23.06.1995 № 239/95-VR]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/239/95-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].

15. Pro transplantatsiiu orhaniv ta inshykh anatomichnykh materialiv liudyni: Zakon Ukrainy vid 16.07.1999 r. N 1007-XIV [About transplantation of organs and other anatomical materials to man: Law of Ukraine dated 16.07.1999 N 1007-XIV]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1007-14> [in Ukrainian].

16. Vasiuk N. Rozvytok povnovazhen orhaniv derzhavnoi vlady u sferi okhorony hromadskoho zdorovia [Development of powers of public authorities in the field of public health]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy – Collection of scientific works of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine, issue 1, 253-261* [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 22.09.2018

УДК 342.721:681.3.02

Мехтієва Тетяна Володимирівна,
заступник начальника управління –
начальник відділу державної реєстрації
актів цивільного стану
Управління державної реєстрації
Головного територіального управління
юстиції у Запорізькій області
svpetkov@ukr.net

МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНСТИТУТУ РЕЄСТРАЦІЇ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ТА ЙОГО ЕЛЕМЕНТИ

Стаття присвячена адміністративно-правовому механізму інституту реєстрації фізичних осіб органами виконавчої влади. Розглянуто основні поняття та елементи адміністративно-правового механізму інституту реєстрації людини та громадянина.

Ключові слова: адміністративно-правовий механізм, інститут реєстрації фізичних осіб, основні елементи адміністративно-правового механізму.

Mehtieva T. MECHANISM OF REALIZATION OF THE INSTITUTE OF REGISTRATION OF PHYSICAL PERSONS AND ITS ELEMENTS

This article deals with the administrative law mechanism of individual person registration institution by the organs of the executive power. It includes the main concepts and elements of the administrative law, mechanism of registration person and citizen.

Key words: administrative law mechanism, individual person registration institution, concepts and elements of the administrative law.

Постановка проблеми. Проголошення незалежності України супроводжується виникненням складних та комплексних суспільних відносин, які потребують правового регулювання, що можливе через вдосконалення діяльності органів державної влади. Українська влада реалізуючи призначення демократичної, соціальної, правової держави створювала умови для реалізації прав і свобод громадян.

Конституція України (ст. 33), відповідно до Загальної декларації прав людини, Міжнародного пакту про громадянські та політичні права, Конвенції про захист прав людини та основних свобод і протоколів до неї, іншими міжнародними актами всім, хто на законних підставах перебуває на території України, гарантує свободу пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України.

Невід'ємною складовою функціонування суверенної незалежної держави є формування та реалізація нею державної політики у сфері адміністративно-правового регулювання реєстрації фізичних осіб.

Важливість реформування діяльності органів державної влади у сфері реєстрації громадян та юридичних осіб, зумовлюють необхідність предметного дослідження інституту реєстрації, зокрема фізичних осіб.

До теперішнього часу інститут реєстрації людини та громадянина вивчався або в контексті регулювання міграції іноземних громадян, апатридів, біженців, або в рамках дослідження права громадян на свободу пересування; або з позиції захисту кордонів держави від незаконних мігрантів. По суті облік фізичних осіб, як самостійний інститут адміністративно-правового регулювання до цього часу комплексно не розглядався. Однак, від належного виконання реєстраційної політики залежить ефективне регулювання всіх міграційних процесів, захист прав громадян на свободу пересування, проживання, документообіг та реєстрацію.

Внаслідок зміни відношення держави до цілей регулювання пересування громадян по країні стала можливим